

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

1/S-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/1 (5) - 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Мадреймов Фархат Махсетбаевич</i> СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В КАРАКАЛПАКСТАНЕ В 1920-1924 ГОДАХ	12-18
<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> АНТРОПОЛОГИЯ ИМПЕРСКОЙ ВЛАСТИ: ХАКЕНТСКИЕ ЗЕМЛИ И АДВОКАТ С. ЛАПИН	19-23
<i>Чориев Шохрух Холтура угли</i> ИСТОРИОГРАФИЯ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ- ГУБЕРНАТОРСТВА В 40-90-Е ГОДЫ ХХ ВЕКА	24-35
<i>Najmiddinov Boburmirzo Zuhridin o'g'li</i> SOVET HOKIMIYATINING 1917-1943-YILLARIDA O'ZBEKISTON SSR DA AMALGA OSHIRGAN DINIY SIYOSATI	36-43
<i>Esonova Nilufar</i> SANOAT SOHASIDA XALQARO HAMKORLIK MUNOSABATLAR TARIXINING O'RGANILISHI: TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2018-YILLAR)	44-47
<i>Qarshiyev Ahmad, Jumayev Abdimo'min, Bebitov Maqsud</i> DENOV BEKLIQIDA MAVJUD JOY NOMLARIGA OID MULOHAZALAR	48-55
<i>Qurbonov Abbos</i> MUSTAQILLIKNING DASTLABKI YILLARIDA QASHQADARYODA YENGIL SANOAT SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR VA ULARNING NATIJALARI	56-59
<i>Abduraimova Sabohat Ergash qizi</i> BUXORO AMRLIGI DAVRIDA CHIROQCHI BEKLIQI AHOLISINING TURMUSH TARZI	60-65

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Karjavova Xurshida Abdumalikovna</i> MAHALLA INSTITUTINING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	66-73
<i>Pardayev Erkin Egamberdi o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA SIFATNI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	74-82
<i>Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li</i> O'ZBEKISTON POCHTA BOZORIDA XUSUSIY POCHTA KORXONALARINING TUTGAN O'RNI (BTS, DMS, EMU POCHTALARI MISOLIDA)	83-86
<i>Чинорова Шаҳодат Мансур кизи, Нормуродов Хусан Эшмахматович</i> ЗНАЧЕНИЕ ТАРГЕТИРОВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	87-93
<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> GREEN BONDS: FINANCING RESOURCE CONSERVATION FOR A SUSTAINABLE FUTURE IN FARMING IN UZBEKISTAN	94-108

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Rashidova Dilfuza Ganievna</i> XIX ASR O‘ZBEK SHOIRALARINING IJODIDA GUMANISTIK G‘OYALAR VA IJTIMOY-FALSAFIY QARASHLAR	109-113
<i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i> GENDER TENGLIGINI TA‘MINLASHNING IQTISODIY-IJTIMOY OMILLARI	114-118
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY ASARLARIDA FALSAFIY TUSHUNCHALAR VA ULARNING ILMIY–METODOLOGIK TAHLILI	119-123
<i>Kdirbaev Baxadir Berdaxovich</i> AXBOROT JAMIYATI VA MEDIA-MADANIYATNING NAZARIY-FALSAFIY TUSHUNCHASI	124-131
<i>Kurbanbaeva Ulbosin Jumag‘alievna</i> EKOLOGIK XAVFSIZLIK TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI	132-136
<i>Narzukulova Ferangiz Rustamjonovna</i> ILMIY TIL VA FALSAFIY TERMINOLOGIYA: SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	137-141
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> IJTIMOY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN‘IY INTELLEKTNING INSON SALOHIYATIGA TA‘SIRI	142-148
<i>Султанов Бахтиёр Бахтиёрович</i> ОБРАЗ ФИЗИЧЕСКОЙ РАЗВИТОЙ, ГЕРОИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ В ЭПОХУ АНТИЧНОСТИ	149-153
<i>Bozorov Suxrob Komilovich</i> MA‘NAVIY TRANSFORMATSIYANING ISTIQBOLLARI: INNOVATSION G‘OYA VA LOYIHALAR	154-157
<i>Kimsanbayeva Shaxnoza Bakridinovna</i> MILLIY O‘ZLIK VA DINIY BAG‘RIKENGLIK: ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O‘ZARO TA‘SIRLAR	158-163
<i>Muxamedjanova Lalixon</i> GLOBALASHUV VA MADANIYATLARARO ARALASHUV	164-172

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING DIAKRON TADQIQI	173-180
<i>Mahmudova Umida Ural qizi</i> INTERNET DISKURSIDA FOYDALANILADIGAN EMOJILARNING LISONIY VA MADANIY JIHATLARI	181-189
<i>Madalov Navruz Ergashevich</i> IMPORTANT SUBJECTS OF COMPARATIVE AND CONTRASTIVE PHILOLOGICAL STUDIES AND TRANSLATION DIFFICULTIES OF STRUCTURAL–SEMANTIC MODELS OF PROVERBS	190-194
<i>Ubaydullayev Normuhammad Xasanovich</i> XOTIRANOMALARDA ZAMON VA MAKON MASALASI	195-198

<i>Ochilova Habiba Akramovna</i> ISSUES IN THE CLASSIFICATION OF QUESTION SENTENCE TYPES IN LINGUISTICS ...	199-207
<i>Muxammadiyeva Mashxura, Amirqulova Gulxayo</i> FILOLOGIK TADQIQOTLARNING ZAMONAVIY TIBBIY TARJIMA VA TALQINGA TA'SIRI	208-213
<i>Karabaeva Barno Bobir qizi</i> A COMPARATIVE ANALYSIS OF METAPHORICAL EXPRESSIONS REFLECTING PERCEPTION IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	214-219
<i>Axunbabaeva Narqiza Xamidjanovna</i> ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРЕВОДОВ ИСТОРИЧЕСКИХ И АРХАИЧНЫХ СЛОВ В ДОКУМЕНТАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ «ВЛАСТИТЕЛЬ СЕМИ СОЗВЕЗДИЙ»	220-226
<i>Turdaliyeva Shahnoza O'ktamovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SON-GIBRID MAQOLLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI	227-236
<i>Mansurova Shohista Isroilovna</i> OT OBRAZI TUSHUNCHASI (ZAMONAVIY O'ZBEK VA JAHON ADABIYOTI MISOLIDA)	237-241
<i>Davranov Akmal Akramjonovich</i> IJTIMOIY TENGLIK TUSHUNCHASI (INGLIZ UTOPIYALARI VA O'ZBEK DOSTONLARI MISOLIDA)	242-246
<i>Yuldasheva Aziza Yuldashevna</i> TARJIMASHUNOSLIKDA PRAGMATIKANING O'RNI	247-252
<i>Mirvaliyeva Malika Zoid qizi</i> SEMANTIKANING TARJIMADAGI AHAMIYATI	253-257
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> JADID ADABIYOTI VA MODERNIZATSIYA JARAYONLARI	258-262
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> THE MOOD OF LONGING FOR FREEDOM IN THE AGE OF BYRON	263-266
<i>Narzikulova Rayhona Ahmadovna</i> THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF IRONY	267-271
<i>Najmiddinov Muhammadjon</i> O'ZBEK TILIDA KO'P MA'NOLILIK, SINONIMIYA, OMONIMIYA VA ULARNING ELEKTRON TEZAVURUSDA AKS ETISHI	272-278
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> LEKSIK-SEMANTIK DEVIATSIYA ILGARI SURISH VOSITASI SIFATIDA	279-284
<i>Tashpulatova Mukambar Axmetovna</i> KOMPYUTER LINGVISTIKASI VA SUN'IY INTELLEKTNING TILGA TA'SIRI	285-289
<i>Normamatov Farrux, Toshpo'latova Xusniya</i> GLOBAL KESIMDA INGLIZ MADANIYATINING LINGVOKULTUROGIK JIHATLARI	290-293
<i>Shonazarova Gulnoza, Madiyeva Madina</i> THE ROLE OF INTERNET RESOURCE IN IMPROVING TEACHING FOREIGN LANGUAGE: METHODOLOGICAL ANALYSIS AND PRACTICAL RECOMMENDATIONS	294-297

<i>Jo'rayeva Lola Tolibdjonovna</i> IJTIMOIY TARMOQLARDA NEOLOGIZMLARNING BUGUNGI KUNDAGI QO'LLANILISHI	298-302
<i>Saitxanova Aziza Xolmuxamedovna</i> TA'M VA TIL O'RTASIDAGI MUVOZANAT: TAOM DISKURSINING TARJIMA QIYINCHILIKLARI VA YECHIMLARI	303-307
<i>Axmedov Shaxzod, Nazarov Vafokul</i> NEOLOGIZMLAR TADQIQI TARIXIGA DOIR	308-312
<i>Mustafayeva Sojida Ulashevna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARDA MERONIMIK MUNOSABATLI SO'ZLARNING LEKSIKOGRAFIK TALQINLARI	313-321
<i>Buriyeva Muxayyo Zokir qizi</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF MEAT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	322-326
<i>Berdiqulova Shaxnoza Ruziqulovna</i> YORDAMCHI SO'ZLARNING SHAKLIY XUSUSIYATLARIGA KO'RA TURLARI VA YASALISHI: BOG'LOVCHILAR	327-330
<i>Shokirova Gulbahor Alimovna</i> NEMIS TILINI O'QITISHDA YANGI YONDASHUVLAR	331-334
<i>Najmidinova Nafisa Ulja qizi</i> O'ZBEK TILIDA SO'ZLASHUVCHILARGA ITALYAN TILINI O'RGATISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	335-339
12.00.00 - YURIDIK FANLAR	
<i>Утемуратов Махмут Ажимуратович</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРАВА (ОТ ТРАДИЦИОННОГО К ЦИФРОВОМУ ПРАВУ)	340-344
<i>Masadikov Sherzodbek</i> ENFORCEMENT OF ARBITRATION AGREEMENT UNDER UZBEK LAW	345-351
<i>Alieva Kamola Ravshanovna</i> ONLINE GENDER-BASED VIOLENCE IN UZBEKISTAN: GAPS IN LEGISLATION AND THE PATH FORWARD	352-363
<i>Utebaev Salamat Maqsetbay o'g'li</i> KONTRABANDA UCHUN JAVOBGARLIK TO'G'RISIDAGI QONUNCHILIK EVOLYUTSIYASI: TARIXIY-HUQUQIY TAHLIL	364-372
<i>Ходжаева Ширин</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ВСЕМИРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА	373-378
<i>Каюмова Асаля Султномуродовна</i> ЭЛИТА ИНДУСТРИИ ВЕНЧУРНОГО КАПИТАЛА	379-384
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Bobur</i> ZAMONAVIY TASHKILOTLARDA KIBERXAVFSIZLIK STRATEGIYALARINING SHAKLLANISHI VA SAMARADORLIGI: MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISH CHORALARINING RIVOJLANISHI VA NATIJADORLIGI TAHLILI	385-392

<i>Суннатиллаева Сарвиноз Иззатулло кизи</i> ДИСКРЕЦИОННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И СОВЕТЕ ЕВРОПЫ: ПРЕДЕЛЫ, КОНТРОЛЬ И СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА	393-400
<i>Dilboboyev Nozimbek</i> CHET ELLIK INVESTORLARNING HUQUQIY MAQOMI HAMDA ULARNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH BO'YICHA IMTIYOZ VA PREFERENSIYALAR BERISH	401-406
<i>Raximbayev O'tkir Fayzullayevich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALASIGA NAZAR	407-414
<i>Ubaydullayev Abror Qutpilla o'g'li</i> HOZIRGI ZAMON ISLOM MOLIYA HUQUQI VA AN'ANAVIY HUQUQIY TIZIMLAR O'RTASIDAGI QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	415-423
<i>Zokirov Sardorjon Karimjon ugli</i> PROCEDURAL FEATURES OF PARTICIPATION DEFENSE COUNSEL AT THE PRELIMINARY INVESTIGATION	424-430
<i>Axmedova Guliruxsor Ravshanovna</i> BOLANI OLIB BERISH VA UCHRASHTIRISH BILAN BOG'LIQ ISHLARNI KO'RIB CHIQUISH BO'YICHA SUD VA HUQUQIY AMALIYOTNING DOLZARB MUAMMO VA YECHIMLARI	431-436
<i>Zoilboyev Javlon Karimjon o'g'li</i> MA'MURIY SUD ISHLARINI YURITISHDA QONUNIY KUCHGA KIRGAN SUD HUJJATLARINI YANGI OCHILGAN HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISH YUZASIDAN ISH YURITISH MAZMUNI	437-441
<i>Hakimov Sunnat Furqat o'g'li</i> SPORT JAMOAT BIRLASHMALARINING HUQUQIY TAHLILI	442-445
<i>Файзиев Фарход Фуркат угли</i> ЗНАЧИМОСТЬ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ В СОВРЕМЕННЫХ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ УСЛОВИЯХ	446-452
<i>Файзиева Гулрух Мухаммади кизи</i> МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ЖИЛИЩА	453-459
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Polvonov Baxtiyor Zaylobidinovich</i> TIBBIYOT UNIVERSITETLARIDA «MODDALARNING NURLANISH SPEKTRINI O'RGANISH» MAVZUSINI IT TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA NAMOYISH ETISH MASALALARI	460-466
<i>Hamdamova Nozima Muqimovna</i> BO'LAJAK TEXNOLOGIYA FANI O'QITUVCHISI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	467-475
<i>Zulfixarov Ilxom Maxmudovich, Zulfikorova Munajat Mirzaxmatovna</i> IQTISODIY-IJTIMOYIY GEOGRAFIK BILIMLAR BERISHDA MATEMATIK METODLARDAN FOYDALANISH	476-481
<i>Qurbonova Nigina Boboxo'jayevna</i> ESDALIKLAR — SADRIDDIN AYNIYNING UMR VA XOTIRA KITABI	482-488

<i>Toshtemirova Saodat Abdurashidovna</i> KLAUSTER TIZIMIDA TARIX FANLARINI O'QITISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	489-494
<i>Inoyatov Odiljon Sabitovich</i> TEKISLIK LARNING O'ZARO PARALLELLIGI	495-500
<i>Жумамуратова Аибахар Нурмуханбетовна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ СВЯЗЕЙ	501-508

Received: 15 February 2025
Accepted: 20 February 2025
Published: 25 February 2025

Article / Original Paper

PROBLEMS ARISING IN THE PROCESS OF TEACHING ITALIAN TO NATIVE UZBEK SPEAKERS AND PROBLEM SOLVING

Najmidinova Nafisa Ulja kizi,

Samarkand State Institute of Foreign Languages
teacher of Italian language

Abstract. This article describes the problems most frequently faced by Uzbek students when studying Italian as a foreign language in higher education institutions. It analyses the grammatical and phonetic peculiarities of the Italian in relation to the Uzbek. The article also presents ways of solving these problems, understanding or adapting them to native language.

Keywords: Italian language, Uzbek language, difficulties in learning the language, phonetic and morphological problems, intercultural differences, Latin, linguocultural aspect.

O'ZBEK TILIDA SO'ZLASHUVCHILARGA ITALYAN TILINI O'RGATISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI

Najmidinova Nafisa Ulja qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti, o'qituvchi

Annotatsiya. Oliy ta'lim muassasalarida italyan tilini chet tili sifatida o'rganishda o'zbek-zabon talabalar ko'p uchraydigan muammolar va ularning yechimlari o'rganib chiqilgan ushbu maqolada, italyan tilining grammatik va fonetik xususiyatlari o'zbek tiliga nisbatan tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada bu muammolarni bartaraf etish yo'llari, ularni tushunish, yoki o'z ona tiliga moslashtirish kabi yechimlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: italyan tili, o'zbek tili, til o'rganishdagi qiyinchiliklar, fonetik va morfologik muammolar, madaniyatlararo tafovut, lotin tili, lingvomadaniy jihat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI1Y2025N53>

Chet tilini o'rganish hozirgi kunda eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Shuning uchun hozirgi vaqtda tahsil olayotgan yoshlarga chet tillarni o'rganish uchun juda ko'p yangiliklar hamda imkoniyatlar yaratilmoqda. Ammo shunday keng shart-sharoitlarga qaramasdan, har bir til o'rganuvchi yangi bir chet tilini o'zlashtirish jarayonida bir qator qiyinchiliklarga uchraydi. Shu sabab ham, chet tilini mukammal o'zlashtirish o'rganuvchi tomonidan nafaqat uzluksiz va ko'p vaqt sarf qilishni, shuningdek shu tilning strukturasi, o'z ona tilidan farqli jihatlari, yoki ma'lum bir mavjud bo'lmagan qoida va tuzilmalarni tushunishni talab etadi.

Shu sababli ushbu maqolada o'zbek tili ona tili hisoblangan so'zlashuvchilarning italyan tilini o'rganish jarayonida yuzaga keladigan ma'lum qiyinchiliklar, hamda ularni tushunish, yoki o'z ona tiliga moslashtirish kabi yechimlar keltirilgan.

Men italyan tilini o'rgatish mobaynida "italyan tilini o'rganish juda oson ekan, shu sababli bu tilni o'rganishga qaror qildim" kabi so'zlarni ko'p marotaba eshitganman. Ammo

aslida bunday emas. Sababi italyan tili qadimiy lotin tilidan kelib chiqqan, u esa juda qadimiy va boy madaniyat vakillarining ona tili hisoblangan. Hozirgi kunga kelib o'lik til hisoblansa-da, lotin tilining avlodi va hozirgi zamonaviy ko'rinishi – bu italyan tili desak ham bo'ladi. Bundan kelib chiqadiki, italyan tili leksik boylikka ega, turli xil ifoda va stilistik vositalarni hamda murakkab grammatik tuzilmalarni o'z ichiga olgan tildir. Ammo o'zbek tili ham o'ziga xos fonetik, morfologik hamda sintaktik qurilishga ega boy tildir. Demak, bu ikki tilni o'rganishda yuzaga keladigan muammolar qaysilar va ularning yechimini qanday topish mumkin?

Birinchi navbatda yuzaga keladigan tafovut bu – ikki tilning boshqa-boshqa til oilasiga mansubligidir. O'zbek tili dunyo tillari orasida eng qadimgi tillardan biri bo'lib, u turkiy tillar oilasiga mansubdir. U o'zbek xalqining milliy adabiy tili, bir-biridan fonetik, morfologik va leksik xususiyatlari bilan farqlanib turadigan qarluq-chigil-uyg'ur, qipchoq va o'g'uz lahjalari hamda ko'plab katta-kichik shevalardan iborat [3; 13-14 b.].

Italyan tili esa roman tillar oilasiga mansub, ya'ni u boshqa roman tillari (portugal, ispan, katalan, fransuz, rumin) kabi lotin tilidan kelib chiqqan. Ammo italyan tili o'sha davr yozuvchilari tomonidan ishlatilgan klassik lotin tilidan shakllanmagan, aksincha "latino volgare" (xalq lotin tili) deb nomlangan so'zlashuv tilidan paydo bo'lgan. Latino volgare — bu Rim imperiyasining turli xalqlari gapiradigan lotin tilining variantlari to'plamidir. Uning adabiy lotin tilidan asosiy farqi mahalliy lingvistik substratlarning katta ta'siri va yozuv bilan bog'liq strukturaning etishmasligi [1; 39-40 b.].

1. Grammatik nuqtai nazardan, yuzaga keladigan muammo bu – artikllarning shakli va qo'llanilishi bilan bog'liq (shuningdek, bunda italyan tilida artiklning mavjudligi, o'zbek tilida esa artikllarning yo'qligi ham hisoblanadi). Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik uchun artikl formasining to'g'ri ishlatilishi hamon hal qilib bo'lmas masala hisoblanadi. Agar variant so'zning undosh yoki unli tovush bilan boshlanishiga ko'ra tanlanishi qiyinchilik tug'dirmasa (la donna, l'amica), har xil holatdagi undosh tamoyillarning qarama-qarshiligi bilan variantni tanlash ko'pincha mexanik aqliy harakat darajasida qoladi va avtomatik mahorat darajasiga yetib bormaydi, ehtimol bu uning tushuntirilmaganligi sabablidir. Bu muammo aniq artiklning mujskoy roddagi: birlikda *il/lo*, ko'plikda *i/gli*, shuningdek, *bello*, *quello* sifatlarining aniqlanib kelayotgan otlar oldidan qo'llanilishi bilan bog'liq [2; 197-199].

Chunki italyan tilida artikllar turli shakllarga ega bo'lib, ularning ma'lum shaklini ishlatish yoki ishlatmaslikni aniq bir qoidalarga hamda ma'noning o'zgarishiga olib keladi. Misol uchun, italyan tilidagi "Nella stanza c'era una signorina Marinelli" jumlasini tahlil qilaylik:

Nella stanza c'era una signorina Marinelli – Xonada qandaydir Marinelli xonim bor edi.

Bu yerda italyan tilidagi "*una*" — noaniq artiklning ishlatilishi, gapirayotgan inson uchun xonada unga noma'lum bo'lgan Marinelli ismli ayol kishining borligini anglatyapti. O'zbek tilida esa, artikl mavjud bo'lmaganligi sababli, bu tilda uning ekvivalentini ishlatish orqali, ya'ni noaniq artikl o'zbek tilida so'roq olmoshi yordamida ifodalaymiz. Demak, artikl mavzusini o'rganayotgan vaqtda, biz o'zbek tilida so'zlashuvchilarga dastlab artiklning italyan tilida qanday funksiyani bajarishi, uning gapdagi ma'no anglatish vazifasini tushuntirishimiz hamda, o'zbek tilida uning ekvivalenti sifatida qanday gap bo'laklarini ishlatishimiz mumkinligi tushuntirishimiz lozim.

2. Keyingi ko'p uchraydigan qiyinchiliklarda biri – bu predloglarning qo'llanilishi. Aynan predloglarning qo'llanilishi har doim ham qat'iy belgilangan qoidalarga ko'ra ishlatilmaydi. Ko'p hollarda ma'lum bir predlogning ishlatilishi gapdagi ma'lum bir so'zga bog'liq bo'ladi. Bu esa o'rganuvchida eslab qolish qobiliyatini mustahkamlashni talab etadi. Biz bilamizki italyan tilida kelishiklar mavjud emas, shuning uchun ular gap bo'laklarini predloglar yordamida bog'lashadi. O'zbek tilida esa predloglar emas kelishik qo'shimchalari qo'llaniladi. Odatda o'zbek tilidagi kelishik qo'shimchalariga ma'lum predloglar to'g'ri keladi. Masalan:

Jo'nalish kelishigi “-ga” italyan tilidagi “a” predlogi:

uyga keladi – viene a casa

O'rin-payt kelishigi “-da” italyan tilidagi “a” predlogi:

uyda qoladi – rimane a casa

Chiqish kelishigi “-dan” italyan tilidagi “da” predlogi:

uydan chiqadi – esce da casa

Bu ko'pchilik hollarda to'g'ri keladi, ammo gapdagi ba'zi so'zlar kelganda aynan o'sha predlogni ishlatish xato bo'ladi, misol uchun:

“O'qituvchidan so'radim” – mos keladigan predlog bu “da” bo'lishi kerak, ammo bu holatda o'qituvchi ya'ni shaxs bo'lganligi uchun “a” predlogini ishlatish to'g'ri, ya'ni **Ho chiesto all'insegnante**. Yoki boshqa bir misolni keltiramiz, yuqorida uyda qoladi gapida biz –da uchun italyan tilidagi “a” predlogini qo'lladik, ammo agar gapimiz “**Idorada qoladi**” shaklida bo'lganida, idora so'zi bo'lganligi tufayli bunday holatda biz “in” predlogini qo'llashimiz zarur “**Rimane in ufficio**”.

Demak, biz predloglar mavzusini o'tganimizda, har bir kelishik qo'shimchasiga ma'lum bir bitta predlogni emas, balki unga gapning tuzilishi hamda qo'llaniladigan ma'lum so'zlarni keltirib bir nechta predloglarning to'g'ri kelishini aytib o'tishimiz zarur. Shu orqali biz o'rganuvchilarga umumiy tasavvurni yarata olamiz, hamda keyinchalik ular kontekstdan kelib chiqqan holda to'g'ri predloglarni ishlata oladilar.

3. Yana bir ko'p uchraydigan qiyinchiliklardan biri bu – fe'l. Fe'l borasida italyan tili o'rganuvchilari o'zbek tilida uchramaydigan bir qator zamonlarga duch keladi. Bunda muhimi fe'llarning nafaqat shakllari, balki ularning ishlatilish mohiyatini ham tushunish talab etiladi. Italyan tilida 8 ta aniqlik mayli zamonlari va 2 ta shart mayli zamon mavjud, ammo bu hali hammasi emas. Bundan tashqari italyan tilida yana qo'shimcha subyektivlikning yana 4 ta zamonini o'rganishga to'g'ri keladi. Zamonlar sonining ko'pligiga qaramasdan, ularning ko'p qismining shakllari juda oson va bir xil prinsipga ko'ra hosil qilinadi. Gap shundaki, asosiy qiyinchilik italyan tilida fe'llarning shakllari emas, balki fe'lning zamon va mayllarining ishlatilishidagi qiyinchiliklar hisoblanadi.

Misol uchun o'tgan zamonni olaylik. O'zbek tilida o'tgan zamon shakli quyidagicha: fe'lning negiziga o'tgan zamon –**di** qo'shimchasi hamda undan keyin **shaxs-son affiks qo'shimchasini** qo'shamiz,

Shaxs	Birlik	Ko'plik
I	ko' rdim	ko' rdik
II	ko' rding	ko' rdingiz
III	ko' rdi	ko' rdilar

Italyan tilida esa, o'tgan zamon shakli yordamchi fe'l "*avere*" – "*ega bo'lmoq*" yoki "*essere*" – "*bo'lmoq*" ni o'tgan zamonda tuslab, unga fe'llarning o'tgan zamon shakli – *participio passato*ni qo'shish bilan yasaladi. Misol uchun,

Shaxs	Birlik	Ko'plik
I	Ho letto	Abbiamo letto
II	Hai letto	Avete letto
III	Ha letto	Hanno letto

Yuqorida keltirilgan misollardan ko'rinib turibdiki, italyan tilida yordamchi fe'llar mavjud, ammo o'zbek tilida bunday fe'llar mavjud emas. Shu sababli o'tgan zamoni o'quvchilarga tushuntirishda, dastlab unga yordamchi fe'l haqida tushunchani berish lozim. Keyin esa asosiy mavzuni tushuntirishga o'tish mumkin.

4. O'zbek tilida so'zlashuvchilarning italyan tilini o'rganishdagi uchraydigan yana bir fonetik muammoldan biri, bu "i" va "e" tovushlarining joyini almashtirib talaffuz qilishlarida. Bu holat ko'pincha shahardan tashqarida yashovchi o'zbeklarning shevasi bilan bog'liqdir, ya'ni ular o'z shevalarida "i" va "e" unlilarini joylarini almashtirib qo'llash natijasida, italyan tilida ham xuddi shunday muammoga duch kelishadi. Misol uchun, Samarqand viloyatining shimoliy-g'arbiy hududlarida yashovchi o'zbeklarning shevasida so'zlashuvda "e" harfi o'rniga ko'p hollarda "i" unlisi ishlatiladi, misol uchun: "*men*" o'rniga "*min*", "*mehr*" – "*mih*", "*seniki*" – "*siniki*".

Tabiiyki, bu holat chet tilini o'rganishda ham o'z ta'sirini ko'rsatadi. Misol uchun, italyan tilidagi quyida keltirilgan so'zlar ko'p holatda yuqorida ko'rsatilgan hudud so'zlovchilarining talaffuzida quyidagicha namoyon bo'ladi:

Merenda – italyan tilida *mirinda* tarzida, "*presente*" – "*prisent*", "*miglio*" – "*miglio*", "*marmellata*" – "*marmillata*" kabi holatlarda ko'p uchraydi. Bu holatni to'g'irlash uchun, albatta birinchi navbatda so'zlovchining adabiy va o'z shevasidagi farqlarni ajratishni o'rgatish orqali, chet tilidagi yo'l qo'yiladigan talaffuzdagi xatolarni to'g'rilash mumkin bo'ladi.

5. Keyingi keng tarqalgan muammoldan biri – bu urg'u. O'zbek tilida urg'u asosan so'zning oxirgi bo'g'iniga tushadi, misol uchun: *maktàb, singil, sayyorà, talabà, saralangàn va h.k.*

Ammo italyan tilida so'zlar urg'uning so'zdagi o'rniga ko'ra quyidagicha klassifikatsiya qilinadi. Agar urg'u so'zning oxirgi bo'g'iniga tushsa unda bunday so'zlar – **parola tronca** deyiladi: *caffè, città, lunedì, università, gioventù*

Agar urg'u so'zning oxiridan bitta oldingi bo'g'iniga tushsa unda bunday so'zlar – **parola piana** deyiladi: *casa, libro, piede, giornale, marito, tavolino*

Agar urg'u so'zning oxiridan uchinchi bog'iniga tushsa unda bunday so'zlar – **parola sdrucchiola** deyiladi: *pallido, sandalo, zuccherò, antipatico, sistematico*

Agar urg'u so'zning oxiridan to'rtinchi bog'iniga tushsa, unda bunday so'zlar – **parola bisdrucchiola** deyiladi: *parlamene, scrivimelo, abitano, edificano*

Shuning uchun ko'p hollarda o'zbek tilida so'zlashuvchilar italyan so'zlarini talaffuz qilish jarayonida urg'uni oxirgi bo'g'inga qo'yishadi va shu sababli xatoga yo'l qo'yishadi.

Yuqorida keltirib o'tilgan holatlar eng ko'p uchraydigan qiyinchiliklar hisoblanadi, ammo har bir o'rganuvchining o'zida ham uchraydigan boshqa muammoli holatlar ham

mavjud. Asosiysi, maqolada keltirib o‘tilgan ma’lumotlar va yechimlar italyan tilini o‘rganishda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni o‘rganuvchi uchun osonroq bartaraf etishga yordam beradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Claudio Marazzini. Breve storia della lingua italiana. – Società editrice il Mulino, Bologna, 2004
2. N.U.Najmiddinova - Italyan tilida artikllarning qo‘llanilishidagi fonotaktik va grammatik o‘zgaruvchanlik hodisasining dialektlar misolidagi izohi, Экономика и социум, 197-199
3. Saidov Y. O‘zbek adabiy tili tarixi: o‘quv qo‘llanma – Buxoro: “Sadriiddin Salim Buxoriy” Durdoni nashriyoti, 2019. – 168 b.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).